

Małgorzata Sadkowska, Elżbieta Łabuńska

WŚCIEKLIZNA W 1994 ROKU

Analizę epidemiologiczną i epizootologiczną wścieklizny w Polsce w 1994 roku przeprowadzono na podstawie danych zawartych w 6240 ankietach osób szczepionych przeciw wściekliznie, nadesłanych do Zakładu Epidemiologii PZH przez Wojewódzkie Stacje Sanitarно-Epidemiologiczne oraz danych epizootologicznych udostępnionych przez Departament Weterynarii Ministerstwa Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej.

ZACHOROWANIA LUDZI I ZWIERZĄT

W roku 1994 nie stwierdzono zachorowań ludzi na wściekliznę. W 49 województwach zarejestrowano ogółem 2273 przypadki zachorowań zwierząt na wściekliznę – w roku 1993 – 2704. Obserwowany spadek liczby zachorowań, podobnie jak w latach ubiegłych, dotyczy zwierząt dzikich. Liczba zachorowań psów i kotów nie ulega istotnej zmianie.

Lis rudy w dalszym ciągu pozostaje głównym źródłem zakażenia; wścieklizna lisów stanowi 66% a łącznie z jenotem, kuną i drobnymi drapieżnikami obejmuje 76% (1741 przypadków) wszystkich zachorowań zwierząt.

Na koty i psy przypada 14% ogółu zachorowań zwierząt: koty 212 przypadków (9%) i psy – 114 przypadków (5%).

Tabela 1. Zwierzęta kształtujące wskazania do szczepień ludzi przeciw wściekliznie w 1994 r.

Zwierzę	Liczba zwierząt chorych	%	Liczba osób szczepionych z powodu styczności ze zwierzętami kategorii:			Razem
			AB	C	D	
1	2	3	4	5	6	7
Pies	114	5	437	2473	420	3330
Kot	212	9	460	569	67	1096
Zwierzę hodowlane	158	7	407	43	2	452
Lis	1507	66	472	119	2	593
Borsuk	8	0	3	4	0	7
Jenot	126	6	45	2	0	47
Kuna	77	3	49	53	0	102
Tchórz	15	1	26	9	0	35
Łasica	0	0	0	15	1	16

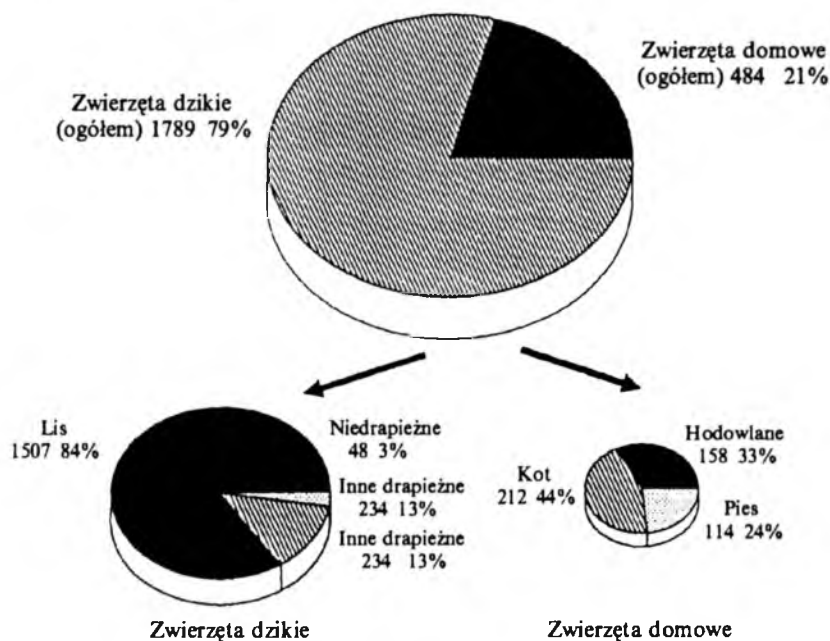
1	2	3	4	5	6	7
Wilk	1	0	24	0	0	24
Nietoperz	1	0	0	10	1	11
Szczur	0	0	2	212	4	218
Mysz	0	0	0	19	1	20
Piżmak	4	0	8	5	0	13
Wiewiórka	0	0	0	67	3	70
Dziki chomik	0	0	0	6	1	7
Dziki przeżuwacz	48	2	49	69	1	119
Jeż	0	0	0	11	0	11
Kret	0	0	0	8	0	8
Zając	0	0	0	10	0	10
Dzik	0	0	3	9	0	12
Inne	2	0	5	4	0	9
Niezidentyfikowane	0	0	0	30	0	30
Razem	2273	100	1990	3747	503	6240

AB – wścieklizna u zwierzęcia potwierdzona laboratoryjnie lub klinicznie

C – wścieklizna u zwierzęcia niewykluczona

D – zwierzę zdrowe w momencie ekspozycji

W 1994 roku wściekliznę stwierdzono u następujących zwierząt, które dotychczas stanowiły rzadkie źródła zakażenia: 4 piżmaków, 1 nietoperza i 1 szczura (w tym tylko u 1 piżmaka i nietoperza rozpoznanie potwierdzono izolacją wirusa). Dane

Ryc. 1. Wścieklizna zwierząt w 1994 roku w Polsce

dotyczące zwierzęcych źródeł zakażenia wścieklizną w Polsce oraz liczby chorych zwierząt (przypadki potwierdzone laboratoryjnie) w 1994 roku zawarte są w tabeli I oraz ilustruje je rycina 1.

REJESTRACJA OSÓB NARAŻONYCH NA ZAKAŻENIE

Rozmiary zagrożenia ludzi wścieklizną w kraju określa obecnie liczba osób pokąsanych i poddanych szczepieniu, zarejestrowanych w druku Mz-56. Dane z ankiet osób szczepionych pozwalają dodatkowo ocenić skuteczność, bezpieczeństwo i wykonawstwo szczepień. Dostarczają również informacji na temat sytuacji epizootologicznej wścieklizny, sprawności opracowania ognisk wścieklizny zwierząt przez Służbę Weterynaryjną, sprawności przepływu informacji o ogniskach i współpracy w zwalczaniu ognisk pomiędzy Służbami: Weterynaryjną i Sanitarną.

W roku 1994 otrzymano o 360 (6%) ankiet osób szczepionych mniej niż zarejestrowano w drukach Mz-56.

Dane dotyczące rejestracji szczepień ludzi przeciw wściekliznie w poszczególnych województwach zawarte są w tabelach II i III.

Tabela II. Rejestracja szczepień ludzi przeciw wściekliznie w Polsce w 1994 r.

Województwo	Liczba osób szczepionych z powodu zwierząt kategorii			Razem	Rejestracja Mz-56
	AB	C	D		
I	2	3	4	5	6
St. warszawskie	36	267	7	310	350
Białkopodlaskie	0	10	3	13	12
Białostockie	56	76	3	135	134
Bielskie	118	99	9	226	224
Bydgoskie	131	143	29	303	319
Chełmskie	4	9	0	13	14
Ciechanowskie	2	27	2	31	29
Częstochowskie	25	60	3	88	95
Elbląskie	39	55	1	95	126
Gdańskie	122	320	25	467	447
Gorzowskie	14	53	16	83	86
Jeleniogórskie	21	126	11	158	207
Kaliskie	35	60	1	96	103
Katowickie	30	218	6	254	364
Kieleckie	9	49	1	59	63
Konińskie	9	25	3	37	36
Koszalińskie	38	49	1	88	86
M. krakowskie	11	204	31	246	261
Krośnieńskie	99	96	17	212	217
Legnickie	64	53	16	133	141
Leszczyńskie	23	16	1	40	42
Lubelskie	5	51	1	57	63

c.d. tab. I

1	2	3	4	5	6
Łomżyńskie	2	24	2	28	31
M. łódzkie	30	147	13	190	187
Nowosądeckie	2	106	5	113	113
Olsztyńskie	62	178	112	352	344
Opolskie	145	95	15	255	250
Ostrołęckie	1	15	0	16	20
Piłskie	8	51	13	72	96
Piotrkowskie	59	41	5	105	108
Płockie	48	17	0	65	72
Poznańskie	66	61	9	136	136
Przemyskie	22	31	9	62	74
Radomskie	27	65	0	92	94
Rzeszowskie	15	58	8	81	82
Siedleckie	8	40	2	50	62
Sieradzkie	9	13	3	25	27
Skierniewickie	26	20	1	47	52
Słupskie	106	77	22	205	215
Suwalskie	129	81	13	223	218
Szczecińskie	1	141	32	174	181
Tarnobrzeskie	45	77	7	129	111
Tarnowskie	17	21	0	38	53
Toruńskie	126	148	22	296	309
Wałbrzyskie	23	58	7	88	93
Wrocławskie	28	25	7	60	61
Wrocławskie	43	16	3	62	63
Zamojskie	46	41	4	91	95
Zielonogórskie	5	34	2	41	34
POLSKA	1990	3747	503	6240	6600

AB – zwierzę wściekle, wścieklizna potwierdzona laboratoryjnie lub klinicznie

C – wścieklizna u zwierzęcia niewykluczona

D – zwierzę zdrowe w momencie ekspozycji

Tabela III. Szczepienie ludzi w ogniskach wścieklizny w Polsce w 1994 r. *

Województwo	Liczba ognisk wścieklizny, w których szczepiono ludzi	Liczba zwierząt chorych		Liczba osób szczepionych		Razem
		Dzikich	Domowych	Uszkodzenia powłok skóry	Bez uszkodzeń powłok skóry	
1	2	3	4	5	6	7
St. warszawskie	17	6	11	7	29	36
Białkopodlaskie	0	0	0	0	0	0
Białostockie	19	10	9	6	50	56
Bielskie	37	28	9	34	84	118

c.d. tab. III

1	2	3	4	5	6	7
Bydgoskie	37	14	23	10	121	131
Chełmskie	3	0	3	3	1	4
Ciechanowskie	2	1	1	0	2	2
Częstochowskie	8	3	5	4	21	25
Elbląskie	17	8	9	12	27	39
Gdańskie	48	20	28	28	94	122
Gorzowskie	4	1	3	2	12	14
Jeleniogórskie	7	4	3	5	16	21
Kaliskie	10	5	5	6	29	35
Katowickie	11	3	8	14	16	30
Kieleckie	5	5	0	0	9	9
Konińskie	5	4	1	3	6	9
Koszalińskie	15	4	11	12	26	38
M. krakowskie	1	0	1	0	11	11
Krośnieńskie	22	18	4	6	93	99
Legnickie	16	13	3	4	60	64
Leszczyńskie	12	5	7	11	12	23
Lubelskie	2	2	0	0	5	5
Łomżyńskie	2	2	0	0	2	2
M. łódzkie	7	1	6	5	25	30
Nowosądeckie	2	1	1	1	1	2
Olsztyńskie	27	9	18	8	54	62
Opolskie	52	18	34	43	102	145
Ostrołęckie	1	1	0	0	1	1
Pilskie	5	3	2	1	7	8
Piotrkowskie	12	5	7	5	54	59
Płockie	9	7	2	3	45	48
Poznańskie	24	9	15	16	50	66
Przemyskie	8	5	3	6	16	22
Radomskie	3	2	1	1	26	27
Rzeszowskie	7	3	4	4	11	15
Siedleckie	2	2	0	1	7	8
Sieradzkie	5	1	4	3	6	9
Skierniewickie	9	6	3	3	23	26
Słupskie	23	9	14	22	84	106
Suwalskie	41	7	34	10	119	129
Szczecińskie	1	1	0	0	1	1
Tarnobrzeskie	22	10	12	15	30	45
Tarnowskie	5	2	3	4	13	17
Toruńskie	37	16	21	17	109	126
Wałbrzyskie	14	9	5	9	14	23
Włocławskie	7	1	6	5	23	28
Wrocławskie	16	3	13	20	23	43
Zamojskie	8	5	3	1	45	46
Zielonogórskie	3	2	1	0	5	5
POLSKA	650	294	356	370	1620	1990

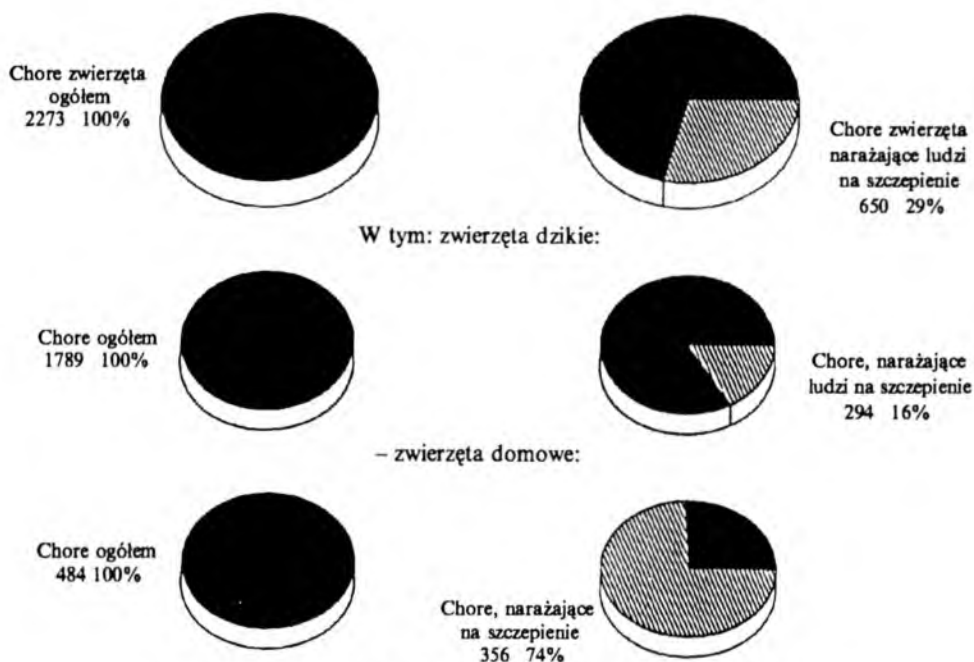
* opracowano na podstawie ankiet osób szczepionych z powodu zwierząt z rozpoznąną wścieklizną

Narażenie ludzi w ogniskach wścieklizny zwierząt na terenie kraju – kategoria szczepień AB – przedstawia tabela III. W 1994 roku szczepienia przeprowadzono w 650 ogniskach, gdzie ludzie narażeni byli przez 294 zwierzęta dzikie i 356 zwierząt domowych, co stanowi 29% ogółu zwierząt chorych. Podobnie więc jak w latach ubiegłych tylko 1/3 ogółu zwierząt z rozpoznaną wścieklizną stanowiła zagrożenie dla ludzi (ryc. 2).

Przeciętnie w ognisku chorowało jedno zwierzę; podobnie jak w latach ubiegłych średnia liczba osób szczepionych w ognisku wynosiła 3 osoby, i wahała się w poszczególnych ogniskach od 1 do 32 osób. W ogniskach zaszczepiono 1990 osób, w tym 370 osób (19%) było narażonych na zakażenie przez pokąsanie lub podrapanie przez chore zwierzę. Natomiast pozostałe 1620 osób (81%) nie miało uszkodzenia powłok.

Częściej szczepieni byli mężczyźni, zwłaszcza przeważali mężczyźni powyżej 18 roku życia (tab. IV).

Liczba osób szczepionych przeciw wściekliznie w środowisku miejskim i wiejskim wynosiła odpowiednio 3176 i 3664 osób (tab. V); na wsi częściej szczepienia podejmowane są z powodu narażenia przez zwierzęta chore (kat. AB) – 53%, natomiast w mieście z powodu narażenia przez zwierzęta podejrzane (kat. C) – 80%. Tak duże zagrożenie na narażenie przez zwierzęta z niewykluczoną wścieklizną świadczy o niewłaściwej opiece nad zwierzętami domowymi (bezdonne psy i koty, a nawet mając właściciela często biegają bez opieki po osiedlach).

Ryc. 2. Liczby zwierząt chorych na wściekliznę i zagrożenie ludzi

Tabela IV. Wiek i płeć osób szczepionych przeciw wściekliznie w Polsce w 1994 r.

Płeć	Wiek			Razem
	0-6	7-18	> 18	
Mężczyźni	347	1182	2149	3678
Kobiety	244	856	1462	2562
Razem	591	2038	3611	6240

Częściej ludzie narażeni byli na zakażenie wścieklizną w II i III kwartale roku, a więc w okresie wakacyjnego ruchu ludności (tab. V).

Tabela V. Szczepienie ludzi przeciw wściekliznie w Polsce w 1994 roku wg pory roku (A) i miejsca zamieszkania (B).

A. KWARTAŁ	Kategorie osób szczepionych:			Razem
	AB	C	D	
I	438	870	101	1409
II	451	1183	177	1811
III	599	1070	167	1836
IV	502	624	58	1184
B. MIEJSCE				
Miasto	360	2538	278	3176
Wieś	1630	1209	225	3064

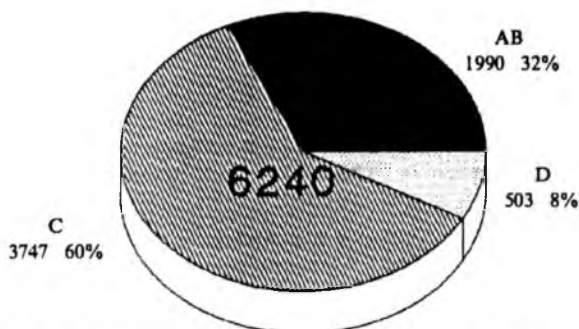
CZYNNIKI KSZTAŁTUJĄCE WSKAZANIA DO SZCZEPIEŃ LUDZI PRZECIW WŚCIEKLIŹNIE

a) źródło zakażenia

Źródłem zakażenia wścieklizną jest zwierzę chore (AB) lub podejrzane (CD) o wściekliznę, które pokąsało człowieka i w ten sposób mogło go zakazić wirusem wścieklizny. Taka sytuacja stanowi wskazanie do podjęcia szczepienia przeciw wściekliznie. Jeżeli wścieklizna u zwierzęcia zostanie wykluczona laboratoryjnie lub przyżyciowo – szczepienie człowieka powinno być przerwane. Pośmiertnie – wyklucza się obecność antygenu wirusa w mózgu, przyżyciowo – zaraźliwość zwierzęcia w momencie pokąsania człowieka. Narażenie ludzi na zakażenie wścieklizną przez zwierzęta chore i podejrzane oraz podejmowanie szczepień przedstawia rycina 3 i tabela I.

Najczęstszą przyczyną podejmowania szczepień ludzi (78% szczepionych) było narażenie przez chore i podejrzane zwierzęta domowe (tab. I). Zwierzęta dzikie były przyczyną szczepień w 22% przypadków, w tym dzięki lisy – główne źródło zakażenia – w 10%.

Z powodu chorych zwierząt domowych zaszczepiono 1304 osoby (21%) a z powodu podejrzanych zwierząt domowych – 3574 (57%). Z głównym źródłem zakażenia

- AB – wścieklizna u zwierzęcia potwierdzona laboratoryjnie lub klinicznie
 C – wścieklizna u zwierzęcia nie wykluczona
 D – zwierzę zdrowe w momencie ekspozycji

Ryc. 3. Osoby szczepione w 1994 roku z powodu narażenia przez zwierzęta różnych kategorii

w Polsce, jakim są dzikie drapieżniki, ludzie stykają się więc pośrednio poprzez zwierzęta domowe zakażone lub podejrzane o zakażenie w środowisku leśnym. Z powodu chorych zwierząt dzikich zaszczepiono 686 a podejrzanych 676 osób. W obecnej sytuacji epizootologicznej należy sądzić, że podejrzane o zakażenie zwierzęta dzikie były w większości chore na wściekliznę.

Liczba osób szczepionych z powodu narażenia przez zwierzęta dotychczas nie stanowiące zagrożenia wścieklizną takich jak: jeże, krety, nietoperze, szczury, myszy, wiewiórki, piżmaki, chomiki i zające wynosiła 377 (5%). Narażenie przez wyżej wymienione zwierzęta jest wskazaniem do podjęcia szczepienia ponieważ w ostatnim dziesięcioleciu stwierdzono pojedyncze przypadki zachorowań na wściekliznę, potwierdzone izolacją szczepu wśród szczurów, nietoperzy i jeży.

b) diagnostyka laboratoryjna i przyżyciowa wścieklizny zwierząt.

Diagnostyka przyżyciowa wścieklizny opiera się na obserwacji klinicznej zwierzęcia przez 10 dni od momentu narażenia człowieka; brak zmian klinicznych w tym okresie pozwala na wykluczenie zaraźliwości zwierzęcia w momencie ugryzienia lub oślinienia człowieka.

Laboratoryjnie wścieklizna rozpoznawana jest przez laboratoria Zakładów Higieny Weterynaryjnej (ZHW) metodą immunofluorescencji bezpośredniej oraz próby biologicznej na białych myszkach, przyżyciowo – w lecznicach weterynaryjnych. Ze względu na długi czas trwania – 3-4 tygodnie – metoda izolacji wirusa na białych myszkach nie jest przydatna do ustalania wskazań do szczepień ludzi, co przyczynia się do wzrostu liczby osób szczepionych. Na szybkie potwierdzenie wyników badań immunofluorescencyjnych i prawidłowe ustalenie wskazań do szczepień, pozwoliłoby zastosowanie metody izolacji wirusa na hodowlach komórkowych.

W kategorii C – wścieklizna niewykluczona – w roku 1994 zaszczepiono 3747 osób, w tym 3098 osób z powodu uciezki zwierzęcia i 414 z powodu nie zbadania w laboratorium zabitych lub padłych zwierząt. Narażonych przez zwierzęta domowe było 3085 osób (82%), dzikie – 632 osoby (17%) i w 30 przypadkach poszkodowani nie rozpoznali zwierzęcia (tab. VI).

Tabela VI. Przyczyny szczyepień ludzi przeciw wściekliznie w kategorii C w 1994 r.

Liczba osób szczyepionych z powodu:*		Liczba osób szczyepionych poniewaz:			
Zwierząt domowych	Zwierząt dzikich	Zwierzę zbiegło	Zwierzę zabite, padle nie badane	Nie uwzględniono wyników badań laboratoryjnych**	Brak wywiadu o zwierzęciu
3085	632	3098	414	27	8

* w 30 przypadkach nie rozpoznano zwierzęcia

** w 199 przypadkach wykluczono laboratoryjnie wściekliznę u zwierzęcia i przerwano szczyepienie człowieka

SKUTECZNOŚĆ I BEZPIECZEŃSTWO SZCZEPIEŃ

W 1994 roku nie było przypadku nieskutecznego szczyepienia ludzi przeciw wściekliznie. Na skuteczność szczyepień nie miały wpływu:

a) mała liczba osób szczyepionych bierno-czynnie: surowicę przeciw wściekliznie podano 30 osobom wśród 295 pokąsanych przez zwierzęta chore i 23 osobom wśród 3276 pokąsanych przez zwierzęta podejrzane o zakażenie;

b) późne (7 dni lub powyżej) rozpoczynanie szczyepień (848 osób w kategorii AB i 1129 w kategorii C);

c) odstępstwa od schematu podawania szczyepionki u 276 osób (tab. VII).

Tabela VII. Postępowanie zapobiegawcze u osób narażonych na zakażenie wścieklizną w Polsce w 1994 r.

		Liczba osób szczyepionych z powodu zwierząt kategorii:		
		AB	C	D
Łączna liczba osób szczyepionych		1990	3747	503
Surowicę podano:	do 72 godz. po ekspozycji	23	13	2
	powyżej 72 godz. po eksp.	14	10	0
Szczyepionkę podano:	do 72 godz. po ekspozycji	522	1905	386
	4-6 dni po ekspozycji	620	711	60
	7-14 dni po ekspozycji	671	865	47
	powyżej 14 dni po ekspoz.	177	264	10
Brak informacji w ankiecie o czasie podania szczyepionki		0	2	0
Szczyepiono zgodnie z instrukcją		1941	3493	484
Brak informacji w ankiecie o liczbie podanych dawek szczyepionki		1	5	7

AB - wścieklizna u zwierzęcia potwierdzona laboratoryjnie lub klinicznie

C - wścieklizna u zwierzęcia niewykluczona

D - zwierzę zdrowe w momencie ekspozycji

Skuteczność prowadzonych szczepień wynika w dużej mierze ze stosowania wysoce immunogennej szczepionki przeciw wściekliznie dla ludzi jak również z niewielkiego narażenia ludzi na zakażenie w ogniskach (tab. VIII). Wśród 1990 osób szczepionych z powodu narażenia przez zwierzęta chore (kat. AB): 468 (24%) nie miało wskazań do szczepień a 1152 (58%) mogło być oślinionych; łącznie więc w tej kategorii 82% osób szczepionych nie miało uszkodzeń powłok; pozostałe 370 osób szczepionych (18%) było podrapanych bądź pokąsanych, w tym 68 osób głęboko.

Tabela VIII. Narażenie ludzi na zakażenie wścieklizną w Polsce w 1994 r.

	Liczba osób podejrzanych o zakażenie przez:												
	Psy i koty			Zwierzęta hodowlane			Zwierzęta dzikie*			Zwierzęta dzikie**			Niezydentyfikowane
	AB	C	D	AB	C	D	AB	C	D	AB	C	D	
Brak kontaktu, mleko, kontakty pośrednie, dotykane skóry	67	26	5	56	3	0	331	62	0	14	13	0	1
Oślinienie	533	105	9	342	30	0	237	59	1	40	38	0	1
Podrapanie	69	76	7	0	0	0	4	12	1	2	11	1	0
Pokąsanie powierzchowne tułowia, kończyn, ramion	87	731	163	6	4	1	23	271	9	1	13	0	14
Pokąsanie głębokie dłoni lub głowy	30	251	94	3	1	0	7	63	2	0	4	0	3
Pokąsanie powierzchowne tułowia, kończyn, ramion	87	1538	167	0	3	1	23	63	0	0	6	0	8
Pokąsanie głębokie tułowia, kończyn, ramion	24	311	42	0	1	0	4	9	0	0	7	0	3
Razem***	897	3038	487	407	42	2	629	539	13	57	92	1	30

* Zwierzęta kąsające takie jak: lis, borsuk, jenot, kuna, piżmak, wilk, tchórz, wiewiórka, szczur, mysz, kret, dziki chomik

** Zwierzęta niekąsające takie jak: sarna, zając, dzik

*** W 6 przypadkach brak danych w ankiecie o ekspozycji

Najczęściej ludzie doznają obrażeń ze strony zwierząt domowych podejrzanych o zakażenie – kategoria CD. Jednak zachorowania wśród zwierząt domowych należących do tej grupy zdarzają się stosunkowo rzadko w skali kraju (tab. I).

W grupie osób szczepionych po narażeniu przez zwierzę podejrzane, 105 osób (3%) nie miało merytorycznych wskazań do szczepień. Wyniki szczepień w kategorii D (zwierzęta obserwowane, zdrowe) nie są brane pod uwagę w ocenie skuteczności szczepionki.

Ostatni przypadek nieskutecznego szczepienia człowieka w kraju zanotowano w roku 1972 (poprzedni w 1963).

Dane dotyczące narażenia ludności w Polsce na wściekliznę w 1994 roku ilustruje tabela VIII.

W roku 1994 zgłoszono wystąpienie następujących odczynów poszczepiennych o słabym lub miernym nasileniu: miejscowego (zaczernienie w miejscu podania szczepionki) w 12 przypadkach, ogólnego (ból głowy, podwyższona temperatura ciała) w 10 przypadkach i alergicznego (wysypka) w 7 przypadkach.

WYKONAWSTWO SZCZEPIEŃ LUDZI PRZECIW WŚCIEKLIŹNIE W POLSCE

Wśród 6240 szczepionych osób zgodnie z instrukcją zaszczepiono 5918 (95%). W kategorii D, 19 osobom nie przerwano szczepienia pomimo przyżyciowego wykluczenia wścieklizny u zwierzęcia, zaś w kategorii C w 27 przypadkach – pomimo laboratoryjnego wykluczenia wścieklizny. Łącznie więc w 199 przypadkach diagnostyka laboratoryjna i w 484 przypadkach diagnostyka przyżyciowa były wykorzystane do ustalenia prawidłowych wskazań do szczepień. W 46 przypadkach nie skorzystano z wyników badań diagnostycznych wykluczających zaraźliwość zwierzęcia w momencie narażenia człowieka i nie odstąpiono od szczepień (tab. VI i VII).

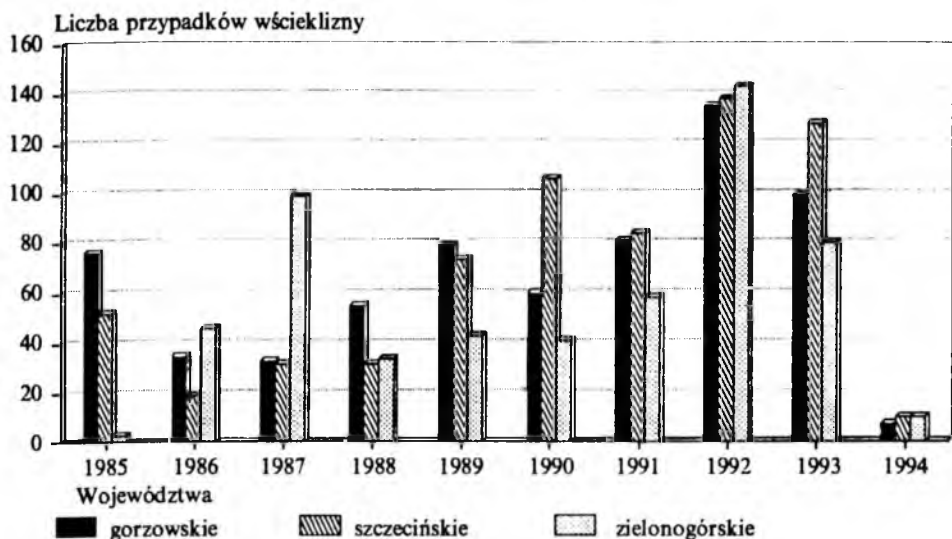
Należy zwrócić uwagę, że późne rozpoczynanie szczepień w ogniskach wścieklizny wiąże się często z poszukiwaniem osób mających jakikolwiek kontakt z chorym zwierzęciem. Natomiast samodzielne zgłaszanie się osób mających kontakt ze zwierzęciem podejrzanym, znacznie skraca czas rozpoczęcia szczepienia.

DOUSTNE SZCZEPIENIA LISÓW

Późną wiosną 1993 roku rozpoczęto masowe szczepienia zwierząt dzikich doustną szczepionką przeciw wściekliznie (szczep SAD B19) w sześciu województwach: gorzowskim, jeleniogórskim, legnickim, szczecińskim, wałbrzyskim i zielonogórskim. W 1994 roku szczepienie kontynuowano wykładając szczepionkę wiosną i jesienią, ponadto zwiększono zasięg terenów objętych szczepieniem do ogółem 12 województw.

Tabela IX. Wścieklizna dzikich zwierząt drapieżnych (lisy, jenoty, borsuki, zwierzęta łasicowate) w latach 1985-1994 na terenie województw, w których podjęto masowe szczepienia doustne w 1993 roku.

Województwo	Liczby przypadków stwierdzone w latach									
	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Gorzowskie	76	35	33	55	79	60	81	35	99	7
Jeleniogórskie	58	67	106	59	33	48	63	51	56	38
Legnickie	59	11	31	31	27	26	41	42	33	37
Szczecińskie	52	19	32	32	73	106	84	138	128	10
Wałbrzyskie	24	45	69	44	3	40	81	87	71	48
Zielonogórskie	3	46	99	34	43	41	58	143	80	10

Ryc. 4. Wścieklizna dzikich zwierząt drapieżnych w latach 1985–1994 na terenie trzech województw, w których podjęto masowe szczepienia doustne w 1993 roku

Ze względu na zbyt krótki czas jaki upłynął od podjęcia szczepień, jedynie w 6 wyżej wymienionych województwach, w których szczepienie rozpoczęto w 1993 roku można wstępnie ocenić uzyskane wyniki. Analizując występowanie wścieklizny wśród drapieżnych zwierząt dzikich w ostatnim dziesięcioleciu w tych województwach (tab. IX) tylko w trzech tj.: gorzowskim, szczecińskim i zielonogórskim, obserwujemy faktyczny spadek zachorowań na wściekliznę wśród zwierząt (ryc. 4). Może to być spowodowane szczepieniem jakkolwiek powód spadku może być związany z naturalnymi wahaniami występowania choroby w populacji. W trzech pozostałych województwach liczba zachorowań utrzymuje się na takim samym poziomie jak w poprzednich latach.

Stacje Sanitarно-Epidemiologiczne nie zgłosiły narażenia ludzi na zakażenie szczepem SAD B19. Narażenie takie byłoby wskazaniem do podjęcia szczepienia.

PODSUMOWANIE

1. Rok 1994 jest dziewiątym rokiem, w którym nie zarejestrowano zgonów ludzi na wściekliznę.

2. W 1994 roku liczba zachorowań zwierząt na wściekliznę w porównaniu z rokiem 1993 zmniejszyła się z 2704 przypadków do 2273. Nadal głównym źródłem zakażenia pozostaje lis rudy. Na terenie województwa warszawskiego stwierdzono wściekliznę u nietoperza *Eptesicus serotinus*.

3. Liczba osób szczepionych przeciw wściekliznie w 1994 roku w porównaniu z rokiem 1993 zmalała z 6569 przypadków do 6240 osób. Zmalała również liczba ognisk wścieklizny zwierząt, w których podejmowano szczepienie ludzi z 795 w roku 1993 do 650 w roku 1994.

4. Odsetek nieuzasadnionych szczepień w ogniskach w roku 1994 jest taki sam jak w roku poprzednim i wynosi 24% ogólnej liczby zaszczepionych w ogniskach.

5. Nadal nie jest wprowadzona do diagnostyki wścieklizny szybka metoda izolacji wirusa na hodowlach komórkowych.

6. Spadek liczby zachorowań na wściekliznę wśród drapieżnych zwierząt dzikich zaobserwowano w trzech województwach (gorzowskim, szczecińskim i zielonogórskim), na terenie których podjęto masowe szczepienia doustne.